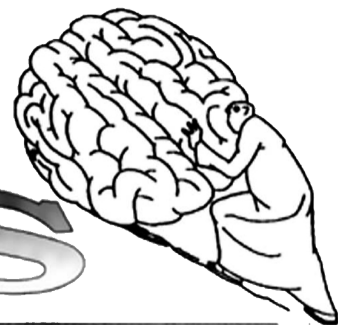

SISYFOS

Cílem Českého klubu skeptiků SISYFOS je šíření vědeckých poznatků a nezkreslených informací. Zkoumáme sporné jevy a vystupujeme proti pseudovědeckým názorům. Pomáháme chránit spotřebitele před nabídkou podvodných služeb, pomůcek a přístrojů. Podporujeme kritické myšlení a zdravou pochybovačnost. Naším členem se může stát každý, kdo dává přednost rozumu před vírou v zázraky.

MILIONOVÁ CENA SKONČILA. NIKDO NEUSPĚL LEOŠ KYŠA

Evropská skeptická výzva nabízející 1 milion euro každému, kdo v kontrolovaném testu prokáže existenci paranormálních jevů, skončila. V České republice se národní výzvy pořádané Českým klubem skeptiků Sisyfos nakonec zúčastnili dva lidé. Pokusili se prokázat schopnost mimosmyslově vnímat, neuspěl však ani jeden.

Dne 30. června 2013 skončila pro české uchazeče možnost přihlásit se o odměnu 1 milion euro, který nabídl belgicko-vlámský skeptický klub SKEPP ve spolupráci s evropskou skeptickou společností ECSO tomu, kdo prokáže za kontrolovaných podmínek paranormální schopnosti, resp. takové schopnosti, které jsou podle současných vědeckých poznatků nemožné. Příkladem může být: jasnovidnost, telepatie, levitace, telekineze, materializace, proutkařství a pod. Některé schopnosti byly z různých důvodů ze soutěže vyloučeny, např.:

- Průkaz existence nadpřirozených bytostí
- Ovlivňování pohybů slunce, měsíce nebo jiných kosmických těles
- Ovlivňování počasí nebo klimatu
- Experimenty, které by mohly být nebezpečné pro člověka nebo zvíře
- Návrhy vedoucí k porušení státních zákonů
- Kouzelnické a magické triky
- Léčba chorob nebo deformit

Z OBSAHU

Milionová cena skončila.

V Česku nikdo neuspěl (L. Kyša)	... 1
Testy uchazečů o milion € v Německu	... 5
Příběh AMP nekončí. Přístroj se přejmenoval a šarlatánská metoda pokračuje (L. Kyša)	... 5
Barevný psychobyznys (M. Walter)	... 7
Stanovisko Unie psychologických asociací ČR k metodě barvových asociací a diagnostickointervenčnímu systému Barvy života	... 10
Ke knize Jiřího Mejsnara (J. Heřt)	... 13
Tajemství duchů odhaleno? (R. Polach)	... 14

Deset tisíc pro českého vítěze

Soutěž "The Sisyphus Prize" byla v Belgii vyhlášena 1. října 2012. Český klub skeptiků Sisyfos se k ceně přihlásil od 1. ledna 2013 a možnost testovat v rámci národního pretestu ukončil po půl roce. Důvodem dřívějšího konce nabídky o národní pretest bylo, aby v případě úspěchu národního kandidáta bylo dost času pro přípravu a realizaci finálního testu v Bruselu. To se nakonec ukázalo jako prozíravé, protože jeden z uchazečů se svou přihláškou otálel až do poslední chvíle a poslal ji dvě hodiny před ukončením. Jeho test tak nakonec proběhl až 2. září.

Připomínáme, že částku 1 milion euro deponoval na jisté belgické notářství anonymní donátor a v propozicích ceny bylo zdůrazněno, že nejde o nabídku ze strany farmaceutického průmyslu.

Protože belgicko-vlámský skeptický klub SKEPP očekával o svůj test velký zájem, oslovil národní skeptické organizace, aby evropské zájemce nejdříve otestovaly v národním pretestu a teprve ten, kdo jej úspěšně absolvuje, mohl se pokusit získat milion euro v bruselském testu.

Národní pretest měl být navržen tak, aby pravděpodobnost náhodného úspěchu byla menší nebo rovna 1/1000. Odměna za úspěch v pretestu byla doporučena ve výši 500 euro. Český klub skeptiků Sisyfos si odměnu upravil na zaokrouhlených 10 tisíc korun.

Aby měl toto vše uchazeč zajištěno, byla připravena řádná smlouva mezi Českým klubem skeptiků Sisyfos a uchazečem, která jasně stanovovala, že: „Pokud se uchazeči podaří v jasně stanoveném testu takový jev prokázat, pak se Sisyfos zavazuje, že s ním sepíše další smlouvu podle pravidel belgické skeptické organizace SKEPP a zároveň jej přihlásí do testování této organizace, přičemž tím uchazeč, v případě úspěchu, získává odměnu ve výši 1 000 000 euro (slovy jeden milion euro). Zároveň se Sisyfos zavazuje, že uchazeči do třiceti dnů od úspěšného složení národního pretestu vyplatí odměnu ve výši 10 000 Kč (slovy deset tisíc korun českých).“

Samotný uchazeč musel svým podpisem souhlasit s tím, že „... při absolvování testu nebude žádným způsobem podvádět, nebude používat žádné kouzelnické a iluzionistické triky ani přístroje. Pokud bude odhalen, má Sisyfos právo jej ze soutěže vyřadit a zároveň jeho podvod zveřejnit. A to i při zpětném zjištění.“

Ve smlouvě bylo dále zakotveno, že uchazeč souhlasí s tím, aby byl celý test natáčen kamerou pro pozdější vyhodnocení a kontrolu, vylučující případný podvod. Záznam mohl být rovněž klubem Sisyfos zveřejněn, při zachování důstojnosti uchazeče.

Stanley Bradley

Po vyhlášení českého pretestu a hlavně po zveřejnění této informace v České televizi se na emailovou adresu „milionovacena@sisyfos.cz“ ozvalo několik uchazečů. Až na tři výjimky všichni svůj zájem ukončili po seznámení s pravidly pretestu, tedy hlavně s požadavkem, že musí být jasně stanovena kritéria úspěchu. Většina uchazečů patrně předpokládala, že ukáže na několika případech své „metody věštění“, což bude k úspěchu stačit.

Z odpadnutí takovýchto kandidátů je zřejmé, že

Uchazeč o cenu a zároveň nositel Bludného balvanu Stanley Bradley je populární a ekonomicky jistě úspěšný esoterik.

většina těch, kdo tvrdí, že mají nějaké paranormální schopnosti, a zpravidla se těmito „schopnostmi“ i živí, jim nedůvěřuje natolik, aby je podrobili objektivnímu testu. I to je dost vypovídající poznatek, který naše účast v milionové výzvě přinesla. Do fáze pečlivější přípravy testu se zapojili tři lidé. Prvním byl mladý muž, který byl přesvědčený o tom, že je schopný detekovat (bez pomoci přístrojů) elektromagnetické záření. V rámci předběžné ukázky svých schopností měl se zavázanýma očima zjistit, zda je či není v jeho blízkosti zapnutý mobilní telefon. Šestkrát uhodl správně, čtyřikrát se zmýlil. Návrh na řádný dvojité zaslepený test však nakonec odmítl.

Druhým uchazečem a prvním, kdo samotný test nakonec skutečně absolvoval, byl jasnovidce Stanley Bradley. Protože tvrdí, že je schopen rozpoznat s pomocí kyvadla či různých druhů virgulí ukrytý živý organismus, byl mu navržen průkazný test. Uchazeč měl opakovaně (tj. dostatečně průkazně) zjistit, zda v uzavřené papírové krabici je uschován buď květináč s květinou, nebo kameny, tedy zda papírová krabice skrývá živý organismus či neživou věc.

Detekce živých organismů je vůbec poměrně běžnou součástí repertoárů senzibilů a tak by přece nemělo být nic složitého jej v kontrolovaném testu prokázat. Alespoň o tom byl pan Bradley přesvědčen. Po domluvení podmínek testu pak několik měsíců pravidelně cvičil své domnělé schopnosti.

Květina nebo kámen?

Národní pretest, který navrhl organizátor testů Leoš Kyša a detailně připravili Lukáš Jelínek a Luděk Pekárek, spočíval tedy v detekci živých květin v papírových krabicích. Abychom splnili kritéria dvojité zaslepeného testu, byly stanoveny dvě pracovní skupiny. První skupina složená z Leoše Kyši (organizátora), Lucie Kaiserové (zástupkyně pana Bradleyho) a Jakuba Kroulíka (mentalisty) měla za úkol připravit test samotný.

V zamykatelné místnosti bylo připraveno 30 papírových krabic, 30 květin v květináčích a cca 90 kamenů. Zástupkyně pana Bradleyho hodem kostkou určovala, do které krabice přijde květina a do které kámen. Padlo-li liché číslo, byla do krabice vložena květina, padlo-li číslo sudé, byly do krabice vloženy 3 kameny. Samotná šestistěnná kostka byla před experimentem za účasti všech osob otestována, zda je dostatečně vyvážená tak, aby padala rovnoměrně lichá i sudá čísla.

Krabice samotné nebyly očíslovány a byly nerovnoměrně rozmístěny na podlaze místnosti ve vzdálenosti nejméně 20 centimetrů od sebe. Organizátor vybíral náhodně různé krabice a zástupkyně uchazeče o cenu pak hodem kostky určovala jejich obsah. Vše kontroloval znalec iluzionismu a mentálních triků Jakub Kroulík, aby jako nezávislý pozorovatel ověřil, že se nepodvádí, že kupř. krabice nejsou kontaminovány elektronickými zařízeními apod.

Při přípravě testu byl také splněn požadavek pana Bradleyho, aby s květinami i kameny bylo manipulováno v rukavicích a nedošlo tak u kamenů ke „kontaminaci bioenergií“.

Po naplnění a uzavření všech 30 krabic zamknula první skupina místnost a odešla z budovy. Prozvoněním na telefon druhého organizátora pak byla druhá skupina upozorněna na to, že může do místnosti s krabicemi vstoupit. V tu chvíli se v 16ti krabicích skrývaly květiny a ve 14ti kameny.

Vyhodnocení testu

Druhou skupinu tvořili Lukáš Jelínek (organizátor) a Stanley Bradley (uchazeč o cenu). Podle

domluvených a ve smlouvě popsáných pravidel měl uchazeč hodinu na to, aby označil, co se v krabicích skrývá. Jejich obsah detekoval prostřednictvím virgule. Po celou dobu experimentu se nesměl žádné krabice dotknout. V okamžiku, kdy prohlásil, zda se v krabici skrývá kámen či květina, byl na krabici organizátorem nalepen obrázek květiny, nebo prázdný papír, který označoval krabice s kameny. Takto byly nakonec označeny všechny krabice. Korektnost testu nakonec samotný uchazeč stvrdil podpisem pod závěrečným protokolem. K tomu, aby Sisyfos uznal daný jev za prokázaný v národním pretestu, a aby uchazeč získal odměnu ve výši 10 000 korun českých a byl předán k závěrečnému testování SKEPP, bylo třeba, aby uchazeč svými deklarovanými schopnostmi správně určil obsah více než 24 krabic (tedy zda se v nich ukrývá květina či kámen) nebo naopak méně než 6ti krabic. Předpokládá se totiž, že v případě méně než 6ti krabic uchazeč má deklarované schopnosti, jen není schopen je správně vyhodnotit. I tak tu dochází k výsledku, který vylučuje náhodu na zvolené úrovni.

V testu, který proběhl 12.6. 2013 v Praze určil Stanley Bradley správně obsah 19ti krabic. Nesplnil tak předepsaný limit a k dokázání deklarovaných schopností „detekce živých organismů“ nedošlo. Výsledek, kterého dosáhl je z pohledu statistiky v očekávatelné normě. Pokud by náhodně hádal, pak by dosáhl stejného nebo lepšího výsledku s pravděpodobností přibližně 1/7. To je pro srovnání podobné jako kdyby při třech hodech mincí třikrát padla panna (pravděpodobnost tohoto jevu je 1/8). Shrnujeme, že v pokusu, ve kterém měl pan Bradley dokázat, že je schopen určit, ve kterých krabicích je skryta květina, neuspěl a ztratil tak nárok na odměnu v pretestu i možnost ucházet se o milionovou cenu. Přesto se organizátoři testu s panem Bradleyem předběžně domluvili, že v případě jeho přetrvávajícího zájmu, může být tento experiment zopakován za případně upravených podmínek. Tentokrát už však bez vidiny případné milionové odměny.

Milan Hein

Posledním testovaným uchazečem o milionovou cenu byl Ing. Milan Hein. Pan Hein se přihlásil emailem pouhé dvě hodiny před konečným termínem. Proto jsme se při přípravě samotného testu dostali do časové tísně. Bylo nutné pretest provést co nejdřív, aby v případě úspěchu stačil pan Hein

ještě absolvovat konečný test v Bruselu. K testování jeho schopností došlo 2. září.

Pan Hein sám je technik věnující se mimo jiné fenoménu geopatogenních zón, jejichž existence nebyla nikdy prokázána. Milan Hein se do testu přihlásil hlavně proto, aby ukázal skeptickým fyzikům, že se mýlí nejen v odmítání geopatogenních zón a škodlivosti vyzařování mobilních telefonů, ale také při popírání fenoménu telegnose (jasnovidnosti). Právě tuto schopnost pana Heina měl test potvrdit.

Uchazeč je přesvědčen o tom, že dokáže na větší vzdálenost vidět pomocí svých mimosmyslových schopností různé věci. Pro potřebu testu připravil prostou pomůcku, jakési papírové „hodiny“ s obvyklým ciferníkem 1 – 12 a nastavitelnou ručičkou. Na ručičku „hodin“ a také na jeden z jejich rohů nalepil pan Hein krystal, který „aktivoval“ svými domnělými schopnostmi. Díky tomu byl přesvědčen, že svým mentálním zrakem uvidí na jaké číslo je nastavena ručička.

„Hodinový“ test

Jak tedy vypadal test samotný? První skupina složená z Milana Heina (uchazeče o cenu), Leoše Kyši (organizátora) a Jakuba Kroulíka (mentalisty, který rovněž zde kontroloval validitu testování) pracovala v izolované místnosti. Druhou skupinu tvořili Lukáš Jelínek (organizátor), Luděk Pekárek (organizátor) a Jaromír Čadka (zástupce pana Heina, který měl kontrolovat, zda test probíhá podle podmínek domluvených s panem Heinem); ti setrvali ve venkovních prostorách zhruba dvacet metrů od sklepní místnosti, v níž seděl pan Hein. Celý test probíhal podle časového klíče. Začal ve 12:30, kdy byla ručička nastavena na první číslo. Nastavení i odečty poloh ručičky probíhaly pravidelně po šesti minutách. Číslo, která skupina s hodinami nastavovala, byla vybrána pomocí generátoru náhodných čísel. Vygeneroval je Lukáš Jelínek v době, kdy skupina s panem Heinem byla již izolována ve sklepě a nemohla se tedy k těmto číslům dostat. Byl tak splněn požadavek dvojitého zaslepení.

Celý test byl ukončen po hodině a půl. Milan Hein během testu několikrát potvrdil, že „vidí“ hodiny s nastavenou ručičkou.

Výsledkem testu byly tedy dva záznamy z obou skupin, jeden záznam s čísly, která byla postupně nastavována a druhý s čísly, která jasnovidně pře-

četl pan Hein.

Po ukončení testu jsme navíc požádali pozorovatele, mentalistu Jakuba Kroulíka, zda by namátkou z hlavy netipl patnáct čísel, abychom měli výsledky s čím porovnat.

Jak pan Hein dopadl? Aby v testu uspěl, musel by být úspěšný více než pětikrát z patnácti pokusů, čímž se připouští náhodné uhodnutí s pravděpodobností nepřesahující 1/1000. A skutečný výsledek? Uchazeč uspěl pouze dvakrát, což je v očekávané normě. Stejný výsledek měl i pan Kroulík, který svých patnáct čísel nadiktoval organizátorům „od boku“, tedy také dvě čísla z patnácti. Milan Hein tedy v testu neuspěl.

Výmluvy

Rádi bychom se ještě zmínili o tom, jak oba neúspěšní uchazeči o milionovou cenu reagovali na své výsledky, které z našeho pohledu byly očekávatelné a z jejich velmi tristní. Ani jeden si nepřipustil, že by snad deklarované paranormální schopnosti neměl. Oba prakticky okamžitě reagovali tím, že v testu byly špatné podmínky, vše probíhalo jinak než očekávali, a kdyby tomu tak nebylo, vše by dopadlo jinak. A to i přesto, že oba na počátku s podmínkami souhlasili, respektive si je sami stanovili a také regulérnost testu po jeho skončení podepsali. Podmínky začaly být špatné vždy až poté, co byly zveřejněny výsledky.

Jak se dalo očekávat, tak jako u nás, ani jinde v Evropě nikdo cenu nezískal...

(Matematické popisy testů najdete na webu Sisyfa – www.sisyfos.cz)

skepp

TESTY UCHAZEČŮ O MILION € V NĚMECKU

Z ČASOPISU SKEPTIKER 2/2013 VYBRAL, UPRAVIL A PŘELOŽIL MILAN URBAN

V rámci skeptické ceny vyhlášené organizací SKEPP o 1 milion euro nabídlo podobně jako Český klub skeptiků Sisyfos více skeptických organizací z různých zemí Evropy belgickým skeptikům podporu v prvním (národním) kole, ve kterém musí uchazeč uspět, aby se mohl zúčastnit hlavního testu v Belgii. Byla mezi nimi například německá organizace GWUP. Tento článek popisuje testy, provedené v Německu Dr. Reinerem Wolfem a Martinem Mahnerem. Zájemců o podání důkazu paranormálních schopností a získání 1 milionu € bylo málo, konkrétně v Německu byli 2. Tedy stejně jako v mnohem menší České republice. Provedeny tam tedy byly stejně jako u nás dva testy.

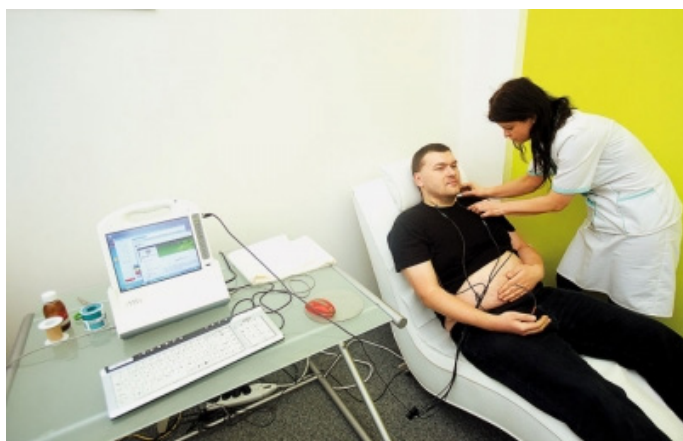
Jako první se testu podrobil Gerhard Gabrisch, který měl pomocí dvojité virgule z drátu, jím samotným zhotovené, odhalit ukrytý zapnutý mobil. Pomůcky k testu si pan Gabrisch přinesl sám. Bylo to 10 kelímků od margarínu a 10 obkládacích dlaždic na zakrytí kelímků, neboť materiál na zakrytí kelímků musel dle uchazeče být z pálené hlíny. Kelímky byly ve dvou řadách po pěti kelímcích položeny na podlahu a losem bylo určeno, do kterého kelímku se vloží mobil. Všechny kelímky pak byly zakryty dlaždicemi. Celkem měl uchazeč 13 pokusů a v sedmi z nich musel mobil odhalit, aby postoupil do Belgie a podrobil se hlavnímu testu. Uspěl ale jen ve čtyřech pokusech. Do Belgie tedy nepostoupil, ale od doby, kdy

GWUP podobné testy stejnou metodou provádí (2004) to byl nejlepší výsledek. Do této doby byl nejlepší výsledek 3 úspěšné pokusy. Neúspěchem však víra ve virguli nebyla u Gerharda Gabrische otřesena. Míni, že svoji metodu musí ještě zlepšit. Druhým uchazečem byl Burghard Krocker, který o sobě prohlašuje, že je medium a léčitel. Je prý „duchovně veden“ a pomocí tohoto vedení je prý schopen u „každého přírodního i průmyslově vyrobeného produktu ověřit jeho čistotu či zatíženost škodlivinami“. A také je prý schopen ukrytý, škodlivinami zatížený produkt odhalit. Bylo dohodnuto, že se pro test použije kousek jablka, postříkaného hmyzím jedem. Takto „škodlivinou zatížený“ kousek jablka byl vložen do skleničky od marmelády a uzavřen šroubovacím víčkem, aby aroma nemohlo unikat. Sklenička byla umístěna pod jednu z deseti papírových krabiček. Jinak byl postup při testu stejný jako u prvního uchazeče. Skleničku s jablkem hledal Burghard Krocker tak, že nad krabičkami přejížděl dlaní. Potom ale prohlásil, že vlastně ruku při hledání ani nepotřebuje, protože mu umístění skleničky napoví jeho spirituální vedení. To bohužel nebylo v den testu jaksi ve formě, neboť skleničku ze 13 pokusů odhalil pouze v jednom případě. Uchazeč byl výsledkem šokován a prohlásil, že musí své schopnosti prověřit a případně svoji činnost zastavit. Potom nám ale sdělil, že mu jeho spirituální vedení dovolilo v činnosti pokračovat.

PŘÍBĚH AMP NEKONČÍ. PŘÍSTROJ SE PŘEJMENOVAL A ŠARLATÁNSKÁ METODA POKRAČUJE LEOŠ KYŠA

Pokud někdo uvěřil zázračnému přístroji AMP, který pouze přiložením pěti senzorů infračerveného záření na tělo dokáže posoudit lidské zdraví a diagnostikovat řadu patologických stavů, tak už ho nemůže hledat pod tímto názvem. Místo toho tu máme „metodu ANESA“. Je to naprosto ten samý přístroj, který slibuje ty samé zázraky v diagnostice. Jen pod

jiným názvem. Provozovatelé přístroje postaveného na neověřené metodě tak zareagovali na zjištění českého ministerstva zdravotnictví o tom, že jejich přístroj nemá na území Evropské unie patřičná povolení k používání ve zdravotnictví. V téhle branži plně lží, falše, klamu a bombastických tvrzení šlo o řešení v podstatě standardní.

Historie přístroje AMP je typický příběh podobných nevyzkoušených metod. Objeví se přístroj slibující zázračné výsledky, ať už v léčbě nebo v diagnostice, zpravidla s nějakou úchvatnou historií spojenou s kosmickým výzkumem, v poslední době nejčastěji ruského či ukrajinského původu, a nekritičtí redaktoři mainstreamových médií nepolíbení vzděláním ani kritickým rozumem jej ihned oslavují jako vrcholné dílo moderní vědy (nejpilnější v tom bývá zpravidla deník MF Dnes). Když se objeví první kritické a skeptické hlasy, bývají rychle halasně zadupány do země jak propagujícími novináři, tak prodejci a provozovateli těchto přístrojů a jimi placenými PR agenturami. Po čase ale začnou pochyby narůstat, zjistí se, že přístroj nemá za sebou žádné klinické studie, jeho výsledky jsou minimálně diskutabilní, ne-li naprosto tristní a nová bombastická metoda se zařadí do pološera ostatní metod, které si tou oslavou fází už prošly. Přístroj se přesto stane jedním z nástrojů alternativní medicíny, kde je mu dobře, kde na něj lidé věří, nikdo po provozovatelích nechce žádné objektivní výsledky, protože tady stačí jen líbivá tvrzení. A kde nakonec jeho provozovatelé vydělají stejně hodně peněz. A o to přece jde, že? Tohle se v tuto chvíli děje i s přístrojem AMP. Pardon, vlastně „metodou ANESA“.

Sisyfos mezi prvními

Zopakujme si v krátkosti historii neinvazivního analyzátoru krve AMP. Objevil se u nás na přelomu let 2010 – 2011. Prodejci a provozovatelé přístroje z firem jako Quantum Institute a.s., QMI Group s.r.o. a dalších hlásali, že jde o moderní přístroj postavený na zcela novém principu. Informace o lidském těle, jeho složení, stavbě a funkcích získává pomocí „optických čidel“, tedy senzorů infračerveného záření. Prakticky tedy příložením

těchto senzorů na tzv. biologicky aktivní body na lidském těle, v podpaží, tříselech a na pupku, byla změřena teploty pacienta. Samotné vyšetření trvalo šest minut a prodejci a provozovatelé přístroje hlásali, že to stačí k vyšetření až 117 parametrů lidského těla jako je složení krve i všech ostatních tekutin či tkání atd. Díky přístroji se tak měli pacienti dozvědět vše o svém zdraví, aniž by museli dávat krev či absolvovat jiná náročná vyšetření. Představa, že by změna teploty mohla umožnit přenos podrobných chemických a metrických informací o tkáních lidského těla, je ovšem zcela nesmyslná.

Vyšetření zdravotního stavu klientů na přístroji se okamžitě začalo nabízet v různých centrech alternativní medicíny a hromadně také přes hojně využívané internetové slevové portály. Na vyšetření na přístroji se čekalo několik týdnů. Byly na něj pořadníky. Přístroj začaly také oslavnými články masivně podporovat média (Mf Dnes, Deník, Novinky.cz atd.).

První kritické hlasy přišly od laboratorních expertů a z Českého klubu skeptiků Sisyfos. První velká analýza od prof. MUDr. Jiřího Heřta se objevila na webu Sisyfa a v našem Zpravodaji SISYFOS (1/2012). Společnost Quantum Medical Institute provozující a prodávající přístroj AMP si také od našeho klubu vysloužila zlatý Bludný balvan v kategorii družstev za rok 2011. Na přístroj se zaměřila Česká obchodní inspekce, která požádala o ověření účinnosti přístroje 1. lékařskou fakultu UK. Výsledek vyšetření byl jednoznačný: výsledky vyšetření na přístroji AMP se hrubě lišily od kontrolního laboratorního vyšetření. Jakmile tak byla zdokumentována chybnost diagnostiky pomocí AMP přístroje, objevilo se konečně více kritických hlasů (časopis Týden) a analýz.

Ministerstvo zdravotnictví pak zahájilo řízení „o zákazu používání zdravotnického prostředku Neinvazivní analyzátor krve AMP.“ To však bylo na počátku letošního roku zastaveno. Proč?

Maďaři zrušili certifikát

Důvod zastaveného řízení vysvětluje ve svém Vyrozumění o zastavení řízení samotné ministerstvo. „Dne 13. 11. 2012 obdrželo ministerstvo zcela zásadní podání od maďarského orgánu dozorujícího

činnost tamních notifikovaných osob. Z daného sdělení je jasně patrné, že příslušná maďarská notifikovaná osoba participující na posouzení shody zdravotnického prostředku „Neinvazivní analyzátor krve AMP“ zrušila certifikát deklarující správnost posouzení shody tohoto zdravotnického prostředku. Důvodem tohoto kroku byla skutečnost, že výrobce, respektive jeho zplnomocněný zástupce nebyl schopen předložit relevantní klinické hodnocení. Z vyjádření dále plyne, že za těchto okolností není možné takový zdravotnický prostředek legálně uvádět na jednotný vnitřní trh.“

Zároveň s tím ministerstvo obdrželo informaci od slovenského orgánu státní správy Štátneho ústavu pre kontrolu liečiv o tom, že zdravotnický prostředek Neinvazivní analyzátor krve AMP byl na základě pravomocného rozhodnutí vymazán z databáze zdravotnických prostředků. „Důvodem byla neplatnost certifikátu vystaveného notifikovanou osobou a dále zjištění u provozovatelů daného zdravotnického prostředku v České republice.“

Ministerstvo tedy zrušilo řízení o zákazu používání daného přístroje, protože „je jasně patrné, že podmínka řádného uvedení do provozu nemůže být splněna v situaci neoprávněného připojení označení CE.“ Jednoduše přetlumočeno: Co nebylo řádně povoleno, nemůže být ani zakázáno. Ministerstvo zdravotnictví tak vše podstoupilo České obchodní inspekci, protože z jeho strany není co řešit. Přístroj nebyl správně uveden na trh jako zdravotnický prostředek a tudíž není co za-

kazovat.

A samotní prodejci a provozovatelé? Na webu www.neinvazivnivysetreni.cz se dozvídáme, že s přístrojem AMP je konec. Místo toho tu máme Základní preventivní vyšetření ANESA (ANESA = Automatický Neinvazivní Expresní Screeningový Analyzátor). Na stránkách se dokonce dočteme, že přístroj byl dříve znám jako AMP. Stopy jsou zahlazeny, máme tu novou metodu slibující: „Neinvazivní (bez odběru tělních tekutin) skríning stavu organismu (hemogram, metabolismus elektrolytů, uhlovodíků, bílkovin, tuků a vody, funkčnost žaludku, jater, ledvin, kardiorespiračního a kardiovaskulárního systému a další důležité parametry organismu ovlivňující jeho stav). Vše na základě měření teplot na biologicky aktivních referenčních bodech lidského těla... Samotný úkon představuje měření v délce 3, 6 anebo 9 minut v závislosti od potřeby vyšetření (obvykle se používá délka 6 minut), kde obsluhující personál aplikuje 5 sond na tělo pacienta. Hned po provedení měření je vytisknut jeho výsledek. Ten slouží jako podklad pro konzultaci s odborným diagnostikem, která je součástí vyšetření...“

Takže AMP, jenom v jiném kabátě. Nic se neděje, jedeme dál. Jenom víc potichu, aby už na nás nebylo moc vidět....

BAREVNÝ PSYCHOBYZNYS MICHAL WALTER

V posledních letech se (nejen) na českém trhu psychodiagnostických metod objevila novinka, která vzbudila značnou pozornost nejen odborníků a vyvolala mnohé diskuse. Jedná se o metodu Barvy života, která je prezentována autory jako onnipotentní a univerzální na měření čehokoliv, co se týká psychiky a jejich projevů. V podstatě se jeví jako projektivní technika, kde testovaný asociuje slova s barvami. Za pozornost stojí fakt, že pracuje na principu „black boxu“, kde na jedné straně pro-

band prostřednictvím „snímače“ vkládá své volby a na druhé straně vyskočí výsledek. Co je uvnitř black boxu, to ví jenom autoři, ale nikomu to nechtějí prozradit, protože to je jejich know-how. Tento přístup je v rozporu se zásadami vědecké práce a je jedním z mnoha otazníků, které Barvy života provázejí po celou dobu jejich existence. Psychologické testy jsou zpravidla používány např. při výběrech do náročných povolání s vysokou mírou psychické zátěže a odpovědnosti za

zdraví, životy či majetek (Integrovaný záchranný systém – policie, hasiči, záchranáři, také např. v letectví – piloti, létající personál, řídicí letového provozu). Posuzování psychické způsobilosti probíhá také v silniční dopravě u profesionálních řidičů a řidičů žadajících o vrácení řidičského oprávnění (po vybodování a zákazech řízení motorových vozidel).

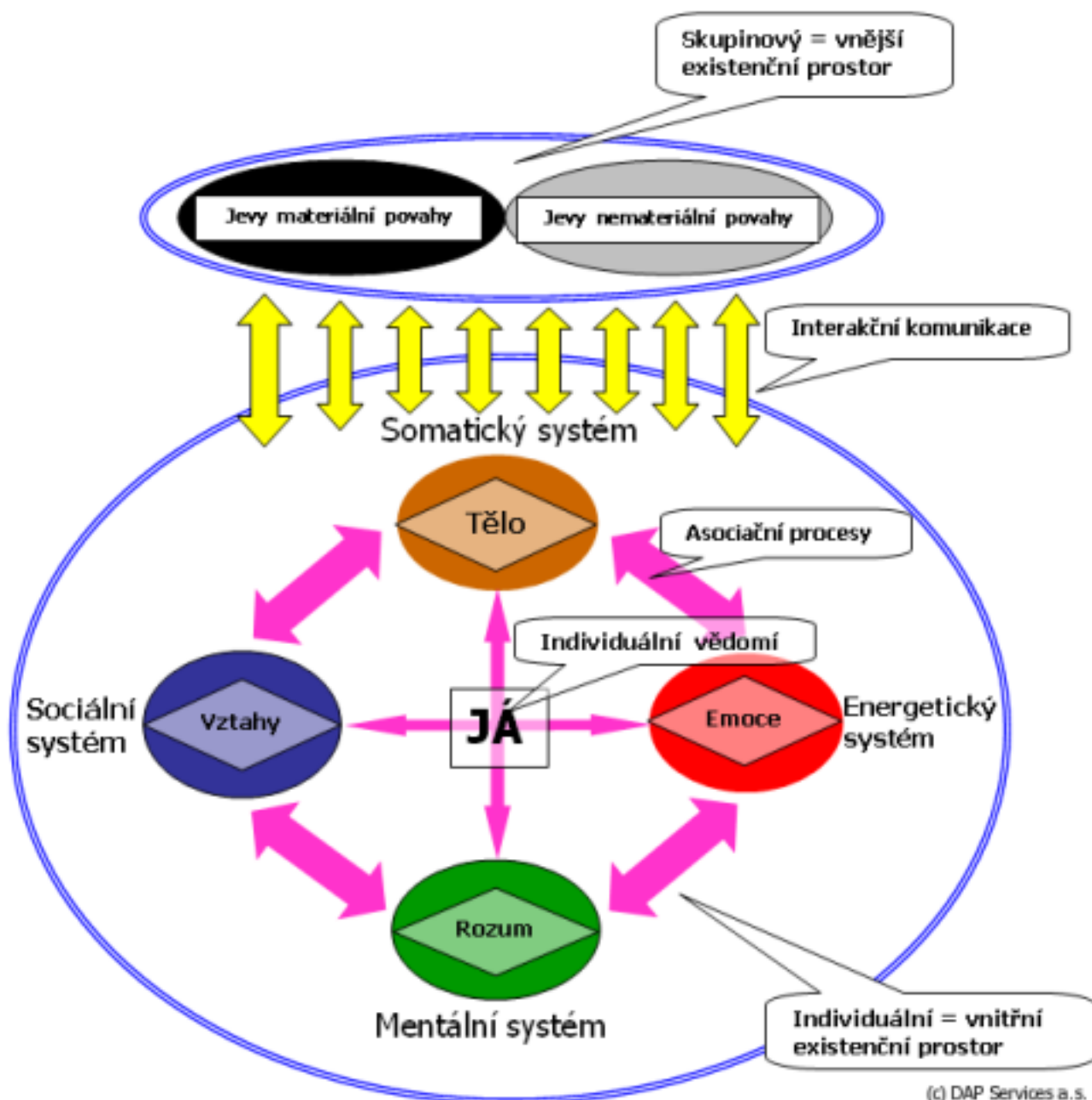
Psychodiagnostické metody jsou také používány v různých výběrových řízeních, bývají součástí i tzv. Assessment centre, která slouží k identifikaci vhodných a perspektivních uchazečů o pracovní pozice v nejrůznějších oborech lidské činnosti. Je potřeba si uvědomit, že tyto metody a interpretace jejich výsledků rozhodují o osudech konkrétních lidí a jejich zařazení na pracovní pozice.

Požadavky na kvalitu psychodiagnostických metod jsou naprosto přesně definovány v dokumen-

tu Evropské federace psychologických asociací (www.efpa.eu): „EFPA 2013 Test Review Model Version 4.2.6.“ K hlavním vědeckým požadavkům patří standardizace metody na reprezentativním vzorku, její validita a reliabilita. Validitou rozumíme platnost metody – zda skutečně měří to, co chceme změřit a reliabilitu chápeme jako přesnost metody.

Situace v České republice je v tomto směru velmi specifická, nese všechny znaky tzv. tržního hospodářství, kvalita používaných psychodiagnostických metod je velmi různorodá a některé příklady jsou doslova alarmující.

Dosavadním vyvrcholením dlouhodobé snahy o kvalitu psychodiagnostických metod je právě spor o metodu Barvy života mezi Unií psychologických asociací (www.upacr.cz) a ostravskou firmou DAP Services (www.dap-services.cz). Jak se mů-

žete přesvědčit na několika serverech, které tato firma provozuje, záběr metody je velmi široký a svým způsobem ohromující, začíná testováním předškolních dětí a končí výběrem vysoké školy, firma nabízí produkt i do firemního prostředí (www.balancemanagement.com). Byl vytvořen poměrně složitý, ale sofistikovaný systém, který se snaží oslovit různé cílové skupiny potenciálních uživatelů (školy, instituce, firmy). Namátkou několik serverů: www.znamse.cz, www.bezdoktora.cz, www.materinky.eu, www.barvyskoly.cz, www.tridavkrizi.cz, www.kvantovapsychologie.cz atd. Všude narazíte na metodu Barvy života, která se v tomto kontextu jeví jako všeobjímající a všeřešící.

Studie proti Barvám života

Významnými odborníky v oblasti psychologické diagnostiky byly zpracovány studie, které jednoznačně ukazují, že autoři metody Barvy života nikdy vědeckým způsobem neprokázali požadované vlastnosti metody, především její validitu. Podrobné informace jsou k dispozici na webových stránkách Unie psychologických asociací ČR (www.upacr.cz), jejichž stanovisko níže přetiskujeme.

Vřele doporučuji všem zájemcům si metodu vyzkoušet na vlastní kůži, za tu necelou stovku to stojí. Udělal jsem to opakovaně a pokaždé jsem dostal naprosto nesmyslné výsledky. Kde se stala chyba?

Výše uvedená firma přišla na trh s metodou, která nesplňuje vůbec kritéria kladená na odborné psychodiagnostické metody, přesto se jim podařilo přesvědčit nejen Ministerstvo školství České republiky, ale i řadu škol, institucí a firem, že jejich metoda je relevantní a dají se jejím prostřednictvím zjišťovat schopnosti testovaných osob, vlastnosti osobnosti, rozhodovat o volbě povolání, diagnostikovat zdravotní stav a pod.

Podle informací MŠMT byly na implementaci této metody v rámci tzv. vnitřní evaluace škol vynaloženy desítky miliónů korun z Evropských sociálních fondů, což je smutným důkazem odborné nekompetence příslušných pracovníků ministerstva, případě dalších „odborníků“, kteří rozhodovali a odborné kvalitě projektů.

Obchodní strategie firmy DAP Services je podle mého názoru velmi úspěšná především z těchto důvodů:

Nabízí „nástroj“, který požaduje trh – metoda je

rychlá, barevná, relativně levná a lze ji použít přes internet.

O použití psychodiagnostických metod často rozhodují pracovníci (manažeři), kteří nemají ani základní znalosti o tom, jak má vědecky založená psychodiagnostická metoda vypadat.

Lidé potřebují peníze a někteří jsou ochotni si je vydělávat i přesto, že nabízejí a prodávají „produkt“, který nemá žádnou hodnotu, a jeho výstupy jsou naprosto nerelevantní. K tomu vytvořila firma systém poradců, kteří podle výsledků svých obchodů pobírají příslušné provize (klasický model multi-level marketingu, někdy lidově přezdívaný pyramida či letadlo).

Hloupost a hamižnost

Základem úspěchu Barev života na trhu jsou podle mého názoru dvě lidské vlastnosti, které jsou nevykořenitelné a nekonečné: první je hloupost (neznalost) a druhou je hamižnost. Jejich kombinace vytváří velmi silný koktejl, který vede k úspěchu na trhu. Proto pyramida Barev života stále stojí a letadlo letí dál. Pikantností je, že v byznysu Barev života jsou zapojeni i poměrně vzdělaní lidé, např. dva lékaři a bohužel i někteří psychologové. Pod tlakem odborníků v Česku začala firma výrazně expandovat do zahraničí, kde ještě není odborné veřejnosti dostatečně známá.

Nekompetentnost, neznalost a neodbornost jsou obzvláště varovné v prostředí českého školství, kde se rozhoduje o budoucnosti našich dětí. Také v některých firmách a institucích pracují v personalistice lidé, kteří nemají ani základní odborné znalosti o vědeckých metodách výběru zaměstnanců, proto také používají pochybné a neověřené metody. Jejich hlavním kritériem výběru metod je rychlost a cena, líbí se jim barevné grafy, tím však jejich odbornost končí. Od těchto přístupů se pak odvíjí kvalita vybraných zaměstnanců na nejrůznější pracovní pozice.

Úsilí o kvalitu psychodiagnostických metod používaných při výběru a posuzování psychické způsobilosti je během na dlouhou trať. Tuto problematiku řeší celá řada evropských států, Česká republika není výjimkou. Je otázkou profesní cti psychologů i zájmem veřejnosti (dotčených klientů), aby tento boj nadále pokračoval, třeba i formou soudních sporů.

Firma DAP Services Ostrava podala předžalob-

ní výzvu na Unii psychologických asociací a tak můžeme očekávat zajímavý soudní spor. Bude se jednat o určitý precedens, protože nekvalitních psychodiagnostických metod je na českém trhu daleko víc, většinou jsou oblečeny v atraktivním hávu moderních technologií, jsou distribuovány prostřednictvím internetu a nabízejí rychlá a jed-

noduchá řešení. On-line testování má v psychologii svá specifika a rozhodně vyžaduje dodržování určitých pravidel. Pokud tomu tak není, pak ztrácí smysl a stává se jenom nezodpovědnou hrou s lidskými osudy.

Autor je psycholog

STANOVISKO UNIE PSYCHOLOGICKÝCH ASOCIACÍ ČR K METODĚ BARVOVÝCH ASOCIACÍ A DIAGNOSTICKO-INTERVENČNÍMU SYSTÉMU BARVY ŽIVOTA

Společnost DAP Services, a.s. předložila mnoho desítek stran souborů v elektronické podobě. Všechny obsahují informace srovnatelné úrovně. Pro formulaci závěrečného stanoviska Unie psychologických asociací (UPA) vycházíme především ze dvou hlavních elektronických dokumentů, nazvaných *PopismetodyproEFPA.pdf* (dále dokument PM) a *validita_a_reliabilita_metody.pdf* (dále dokument VRM). Přihlížíme však i k dalším materiálům poskytnutým společností DAP Services, a.s.

Z předložených materiálů je zřejmé, že „metoda barvových asociací a diagnosticko-intervenční systém Barvy života“ (dále BŽ) nemohou sloužit jako seriózní diagnostický nástroj. Podklady pro toto tvrzení spatřujeme jednak v absenci teoreticky podložených východisek a dále ve způsobech administrace, vyhodnocení a interpretace BŽ. Z psychometrického hlediska předložené materiály nepřinášejí žádné skutečné důkazy o reliabilitě a validitě, ale naopak použitelnost metody problematizují.

Vybrané citace v textu níže jsou pouze příklady odborně neakceptovatelných pasáží uvedených v obou dokumentech. Bylo by možné uvést jich podstatně více.

1. Teoretické pozadí

Práce citované v materiálech představují směs nahodile sebraných spíše popularizujících prací z oborů jako je teoretická fyzika, neurovědy, hlubinná a evoluční psychologie. K nim jsou připojeny vlastní firemní texty propagačního charakteru, popř. texty podobných „kvalit“ jako ty, které jsou předmětem hodnocení.

Autoři nemají jasno o předmětu svého měření,

užívané pojmy jako „asociace“, „subsystém“, „vědomí“, „triáda ČEP“, „existenčně regenerační základ tělesna“, „slovní objekty“ nejsou srozumitelně popsány. Interpretace výsledků analýz (velmi problematických, jak doložíme dále) jsou svévolné a nijak nevyplývají z psychických procesů, které probíhají při tzv. „snímání dat“, tedy při samotných volbách barev ve vztahu k jednotlivým podnětům („slovním objektům“).

Autoři zaměňují „model“ OKAV („objektově komunikační analýza vědomí“) s „metodou“ (VRM, s. 7). Model by měl představovat explanační systém premis, tezí, argumentů; metoda je již operacionalizovaným převedením teorie do postupu získávání dat a jejich zpracování a interpretace. V případě OKAV se model a metoda nerozlišuje. Pro doložení předchozích tvrzení uvádíme dále řadu výroků z dokumentů PM a VRM. Nejde o účelový výběr, předložené materiály se téměř úplně skládají z podobných formulací.

„Jde o zcela jiný přístup k diagnostice i intervencím, než jak je známe z klasického pojetí psychologie či psychiatrie, přičemž barvy jsou využívány v oblasti psychologie již velice dlouho (poznatky o barvách již u starých čínských a sumerských myslitelů, pana Goetha, Maxe Plancka a nejvíce u pana Dr. Maxe Lüschera, který vše propojil do Lüsche-rova barvového testu).“ (dokument PM, s. 4)

Komentář: K hodnotě názorů bezejmenných starých čínských a sumerských myslitelů snad není vůbec nutné se vyjadřovat. Kromě toho, že zaštiťování se autoritami Goetha a Plancka není podloženo žádnou citací práce, ve které by tito dva autoři jakkoli naznačovali možnost budoucího užití barev v diagnostice, takže jejich zmínka je z

hlediska podpory teoretických východisek metody BŽ bezcenná, se autoři odvolávají na Lüscherův barvový test. Ten však již delší dobu odbornou psychologickou veřejností není uznáván jako důvěryhodná diagnostická metoda (Norcross, Kocher & Garofalo, 2006).

„U člověka se tato asociace dostaví v nanosekundě. Z hlediska neuro-anatomického podkladu se ve své podstatě jedná o aktivaci konkrétních neuronálních drah a propojení.“ (dokument PM, s. 3, zvýraznění v originále).

Komentář: Současná neurověda dokáže registrovat jevy „pouze“ v řádech milisekund, tzn. 10^{-3} s, nikoli nanosekund – ty jsou o 6 řádů kratší, tzn. 10^{-9} s (Baars, Cage, 2013, s. 7-8). I kdybychom připustili, že asociace může v mozku vzniknout v řádu milisekund, výše citované tvrzení je minimálně milionkrát nadsazené a zejména dokladuje, že autoři metody se odvážně vydávají na pole vědních oborů, v nichž jsou naprostými laiky.

„Můžeme tedy konstatovat, že navržený interakční, objektově komunikační model lidského vědomí (viz samostatný materiál na www.barvyzivota.cz) bude vykazovat nejvyšší konzistence a stabilitu v neustálé INTERAKTIVITĚ (nespecifická barva žlutá) mezi částmi VNĚJŠÍHO materializovaného (barva černá) i nematerializovaného (barva šedá) SVĚTA a celým vstupním somatosenzorickým subsystémem JEDINCE (barva hnědá). Další, ještě stále výrazně konzistentní a stabilní prvek navrženého interakčního modelu lidského vědomí pak tvoří emočně ENERGETICKÝ subsystém (barva červená), který společně se somatickým subsystémem (barva hnědá) vytváří existenční základ autonomie člověka vzhledem k vnějšímu prostředí. Kvalitativně již méně konzistentní a méně stabilní části navrženého modelu lidského vědomí vytvářejí společně subsystémy SOCIÁLNÍ (barva modrá) a MENTÁLNÍ (barva zelená), které jsou tzv. přesahového typu a umožňují individuální existenční autonomii člověka obhájit, spojit i rozvíjet v rámci sociálních skupin (vztahově i rozumově). Poslední, nejméně konzistentní i nejméně stabilní součást interakčního modelu vědomí pak avizuje barva fialová, která je druhou nespecifickou barvou navrženého modelu a představuje ASOCIÁČNÍ PROCESY či interakčně informační toky uvnitř individuálního vědomí člověka.“ (dokument PM, s. 10)

Komentář: Neexistuje žádný důkaz o tom, že by preference barev nějakým způsobem souvisely s tělesnými nebo duševními „funkcemi“ nebo „subsystémy“ uváděnými v předchozích odstavcích. Autoři zde operují s pseudovědeckými pojmy, které jsou navzdory komerčnímu potenciálu odborně neudržitelné.

Každá teorie stojí na několika málo postulátech, tj. konzistentní teorií podložených a uznávaných axiomatických tvrzeních. Vyberme namátkou z „Postulátů pojetí vědomí“ OKAV např. postulát č. 3: *„Jsou užívány jednotlivé předmětné, specifické (doménové) mechanismy a podle toho se zapojují různé typy učení (jeho formy). V OKAV se jedná o mechanismy 4 systémů vědomí (somatický, energetický, mentální a sociální) v návaznosti na bod 9 a dva paralelní procesy učení, individuální a skupinový (spontánní a formální = poznávám + přejímám)“* (VRM, s. 7).

Komentář: nejde o tvrzení o základních vztazích (strukturních či funkčních) mezi prvky vědomí. Konstatují se banality (různé předměty učení se učíme trochu jinak), resp. formulace je totálně zmatečná a vágní: „předmětné, doménové mechanismy“ (?), „typy=formy (učení)“, „systémy vědomí“ nejsou disjunktní kategorie (mentální nebo somatické je také energetické) a nakonec zcela záhadná formulace „paralelní procesy učení, individuální a skupinový (spontánní a formální = poznávám + přejímám)“ – individuální a skupinové je díky závorce sugerováno jako individuální = spontánní = poznávám, skupinové = formální = přejímám; nic z toho podle současných poznatků psychologie není doloženo.

Nebo postulát č. 4: *„Souhra bodu 1 + 8 má přinést dostatečný a vyvážený úspěch (realizační efektivita – účelový užitek jedinci, účelný užitek skupině – druhu)“*.

Komentář: V případě takovéto zmatečné formulace není vůbec možný seriózní komentář. Jde o totální posun žánru (není to postulát, ale tvrzení o efektivitě kombinace jiných tzv. postulátů).

„Mechanismus vědomí Já a Ne-Já vylučuje skupinově nepoužitelné.“ (dokument VRM, s. 8)

Komentář: Jedná se o 11. doplňující postulát Jiřího Šimonka st. v pasáži nazvané „Model OKAV – Základní postuláty pojetí vědomí“, které mají

formulovat „požadavky života v souladu s tím, jaké bio-psycho-socio (kosmo) požadavky vytvářel dlouhodobý lidský vývoj“ (dokument VRM, s. 7). I řada předchozích postulátů je jen obtížně srozumitelná a není jasné, zda se jedná o (pravděpodobně nepřiznané) citace knih o evoluční psychologii nebo vlastní invenci autorů, ale tento poslední postulát je již zcela výjimečný – vyvolává dojem, že je metoda založena na magických, hermetických principech.

Při ponoření se do takto nesmyslných formulací nesmíme ovšem zapomenout na hlavní účel textu: jakou to všechno má souvislost s percepcí barev a jejich asociování se slovy? Odpověď zní: buď autory zcela nedoloženou, nebo prostě žádnou.

2. Validita

Vzhledem k tomu, že tedy neexistuje žádný teoretický podklad metody, nelze formulovat testovatelné hypotézy o validitě metody, tedy ji nelze ani doložit. Navíc doslova převzatý materiál (Kreidl, <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=teorie&shw=153&lst=106>) je určen pouze začínajícím studentům sociologie k uvedení do problematiky metod výzkumu v sociologii a z hlediska teorie testů či diagnostiky je irelevantní.

Nelze tedy považovat za prokázané ani prokazatelné, že metoda měří jakýkoli z konceptů (konstruktů), o kterém se materiály zmiňují. Pouze vychází najevo, že autoři nejsou obeznámeni ani se základními nástroji konstrukce a validizace diagnostických metod.

Tvrzení „*Těmito statistickými výpočty lze dokladovat jak smysluplnost, tak důvěryhodnost získávaných dat i měření bez ohledu, na jakoukoli psychologickou teorii či školu v rámci kvantitativních ukazatelů pro výpočty interpretačních norem.*“ (s. 7, dokument VRM) naznačuje hloubku nepochopení psychologického výzkumu jako racionálně a empiricky podloženého propojení psychologických (nebo jakýchkoli) teorií, psychometrie a statistické analýzy dat ze strany autorů textu. Jakoby autoři používali statistiku jako orákulum, jehož sdělení lze vykládat zcela libovolně.

3. Reliabilita

Jak již bylo uvedeno, nikde v textu nejsou explicitně uvedeny žádné relevantní konstrukty, které by metoda BŽ měla měřit. Logicky tedy chybí

jakékoli plausibilní důkazy o její reliabilitě. Samotné informace o stabilitě preferencí barvových kombinací v čase a o odlišném výskytu preferencí barvových kombinací v populaci nejsou důkazy reliability, ale banálním faktem, na němž nelze stavět diagnostické závěry.

Stejně tak nelze shodu rozložení těchto preferencí s účelově vybraným matematickým modelem interpretovat jako důkaz čehokoli, kromě platnosti rozložení samého. Náhodné proměnné mají dobře popsaná rozložení pravděpodobnosti, ze kterých bez spojení s relevantní ověřenou vědeckou teorií nic závažného nevyplývá.

Reliabilita metody tedy není nijak doložena, z uváděných argumentů nevyplývá.

4. Informační hodnota a odborná úroveň matematicko-statistických argumentů a grafů

Prakticky žádné tabulky, numerické hodnoty a grafy uvedené v obou dokumentech (PM a VRM) nejsou popsány natolik, aby dokázaly podpořit sdělení uváděná v textu. Materiály na nezasvěceného čtenáře mohou působit velmi „vědecky“ („vždyť přece obsahují tabulky a grafy“), ale při podrobnějším čtení vyplývají na povrch jejich závažné nedostatky. Tyto nedostatky vzbuzují množství otázek, z nichž nejzávažnější se týká kompetencí samotných autorů – rozumějí těmto výstupům oni sami? Pokud ano, proč je v textu adekvátně neinterpretují?

Například kapitola „Konzistence preferenčních barvových škál“ (VRM, s. 15 a 16) takto „dokladuje“ na věcně nevýznamných rozdílech velikostí prostých korelačních koeficientů existenci 4 „kvalitativních skupin“, s nimiž jsou rovnou bez jakéhokoliv odůvodnění spojeny klíčové pojmy modelu OKAV (viz též výše). Interpretace je neadekvátní jak v artikulaci („kvalitativní skupiny“), v matematickém smyslu (s jedinou výjimkou jsou interpretovány marginální rozdíly korelací) i věcně (propojení barev s pojmy teorie OKAV).

Na stranách 67-73 (dokument PM) je bez úpravy prezentován výpočet ve statistickém software R s grafy a komentáři, za autora je označen Erni Páleník. Co podle autorů materiálu PM dokazuje? V počátečním grafu vidíme náznak lineárního, zřetelně heteroskedastického vztahu mezi proměnnými S6let a BSAprumer. Jde o korelaci preferencí 56 barvových trojkombinací v souvislosti s podnětem Rodina s průměrnými preferencemi

těchto 56 trojkombinací přes 6-19leté podskupiny? Jde o stejné respondenty testované opakovaně nebo o různé respondenty – jinými slovy longitudinální nebo průřezová data? Bez znalosti odpovědí na tyto otázky jsou další detaily analýzy zbytečné – jen vytváří dojem sofistikovanosti na základě neurčitých dat a jejich zjevně nepodložené interpretace.

Výrok „již dříve matematicko statisticky ověřený poznatek, že relativně „pevný bod“ lidského vědomí je, bez ohledu na věk a pohlaví, položen na asociační ose tří slovních objektů: Já – Čas – Změna, což avizuje dva trendy lidského vědomí“ (PM, s. 74) nejlépe ilustruje svévolnost interpretací, jaké se autoři materiálu PM soustavně dopouštějí. Kde a kdy byl tento poznatek dříve ověřen? Absenci elementárního povědomí o nezbytnosti zveřejňovat kontrolovatelná data dokládá tvrzení: „*Specificky sestavená a pevná struktura pořadí 56 barvových trojic podle výkladového modelu vědomí (OKAV – tedy nejen kvantitativní, ale i kvalitativní rovina měření) je pak již ryzím know-how naší soukromé společnosti a záležitostí současného mezinárodního patentování. Z logiky věci tedy není veřejně dávana k dispozici a ověřování jiným subjektům.*“ (VRM, s. 7).

Takovéto tvrzení je naprosto nepředstavitelné u jakékoli seriózní odborné diagnostické metody.

5. Administrace, vyhodnocení a interpretace

Administrace metody probíhá pomocí počítače, vyhodnocení údajů získaných od respondenta se děje nezávisle na administrátorovi. Vzhledem k tomu, že postupy, jimiž jsou údaje od respondenta zpracovány do interpretačního schématu, jsou au-

tory metody přímo tajeny (viz předchozí citace) a současně je patrné, že teoretická východiska metody jsou problematická a psychometrické vlastnosti metody nedoložené, je nutno dojít k závěru, že metoda může přes zdání exaktnosti poskytovat pouze nahodilé, nebo systematicky zkreslené výsledky.

Závěry

V předloženém textu jsme se zaměřili na základní standardy, které musí každá diagnostická metoda splňovat. Konstatovali jsme, že metoda BŽ žádný z těchto standardů nenaplnuje. Obdobným způsobem, jak je patrné z uvedených příkladů, jsou pojaty všechny předložené dokumenty k metodě BŽ. Výsledkem je nutně neodborný text, složený z manipulativních, a nikoliv věcných argumentů.

Metodu Barvy života proto nelze doporučit k užívání v žádné z oblastí, pro niž je autory indikována.

Autoři:

Mgr. Jan Širůček, Ph.D., výzkumný pracovník, Katedra psychologie a Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

Prof. PhDr. Stanislav Štech, CSc., katedra psychologie, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze.

Prof. PhDr. Tomáš Urbánek, Ph.D., Psychologický ústav AV ČR, v.v.i. a Psychologický ústav FF MU v Brně.

KE KNIZE JIŘÍHO MEJSNARA - MÝTUS EVOLUCE ANEB GENY KŘIČÍ:

„*JÉMINE, MÝLÍTE SE DARWINE*“ (GALÉN, 2013)

JIŘÍ HEŘT

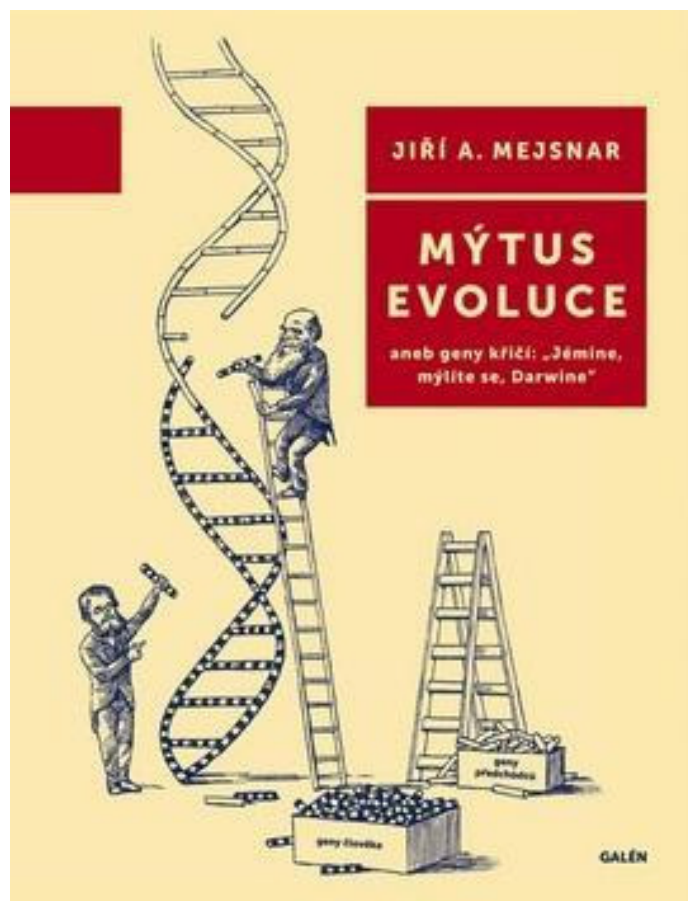
Bohužel je skutečností, že i vysoce vzdělaní lidé včetně univerzitních profesorů se nechtějí vzdát víry ve stvoření světa včetně člověka a odmítají Darwinovo vysvětlení evoluce přírodním výběrem z různých variant. Předpokládám, že prof. Meisnar je věřícím, protože akceptuje názory zastánců Inteligentního designu, moderní podoby kreacionismu, kteří tvrdošijně hledají nové a nové

námítky proti Darwinově teorii. Víra ve stvoření světa Bohem, i když se k ní explicitně nehlásí, u nich převládla nad rozumem. Dnes je nepochybné, že Darwinova evoluční teorie je podepřena takovým množstvím důkazů, že o její správnosti - samozřejmě v moderním podání - nelze pochybovat. Vydání knihy v nakl. Galén, navíc nerecenzované a bez odborné předmluvy, nás překvapuje, i

když např. v Americe se to takovými kreacionistickými knihami jen hemží. Snad nejvlivnější z nich je „Darwinova černá skříňka“ Michaela Behea, ze které nejspíše prof. Mejsnar čerpal nebo kterou se alespoň inspiroval. Kniha prof. Mejsnara by si samozřejmě zasloužila podrobnou kritickou recenzi, ale to je věcí biologů, evolucionistů.

Jen stručně popíšu základní myšlenku knihy. Prof. RNDr. Mejsnara, DrSc., IOM, vysoce kvalifikovaný odborník v oboru molekulární genetiky, shromáždil deset argumentů, přesněji úvah o mutacích, chromosomových aberacích, rekombinacích genů a o jejich vsunutí, o epigenetické dědičnosti aj., které podle Mejsnarova názoru jsou v rozporu s evolucí pomocí přírodního výběru. Řadu těchto argumentů lze snadno vyvrátit, ale není třeba. Mejsnarovo jednostránkové dílko má totiž dvě zásadní slabiny. Především podrobné autorovy znalosti molekulární biologie ostře kontrastují se zřejmou neznalostí principů a poznatků mikro- i makroevoluce. Dále, tak jako všichni zastánci inteligentního designu, ani Mejsnar nenabízí žádnou racionální alternativu k neodarwinistickému výkladu. Jeho nejasná představa, že evoluce probíhá nespojitě, ve skocích, ve kterých se „realizuje myšlenka“ druhů i člověka, je kuriózní. Kde „myšlenka“ (člověka?, o člověku?) vznikla, kdo a jak ji realizuje, zůstává nevysvětlené. Mejsnarovu představu nelze proto považovat ani za nosnou hypotézu. Spadá spíše do oblasti mystiky.

Pokud se chce člověk podrobně seznámit s principy evoluce a podstatou kreacionismu, tak mu doporučuji kapitolu „Kreacionismus“ v našem

sborníku Věda kontra iracionalita 4, který je dostupný jak v knižní, tak i počítačové podobě na naší webové stránce. Věda a víra mohou dobře existovat vedle sebe bez větších třenic, a není proto žádný důvod, proč útočit z náboženských pozic na darwinistický výklad evoluce, o jehož správnosti je přesvědčeno 99% biologů.

Minirecenze vznikla jako odpověď na dotaz čtenáře našeho webu. Další odpovědi na dotazy zasláné na email dotazy@sisyfos.cz zveřejňujeme na našich webových stránkách www.sisyfos.cz

TAJEMSTVÍ DUCHŮ ODHALENO? ROMAN POLACH

Z věci, které zažívá student Goldsmiths College na Londýnské univerzitě Jeremy Deane, by se člověk slabší povahy zcela jistě psychicky zhroutil. Většinou to probíhá následovně: během usínání nebo při probouzení najednou zjistí, že se nemůže pohnout. Má silný pocit tlaku na hrudi a nemůže se pořádně nadechnout. V tu chvíli se kolem něj začínají dít děsivé věci. Například oblečení visící na skříni se změní v mrtvolu člověka. Někdy kolem sebe vidí vousaté by-

losti podobné skřítkům, které se mu chichotají nebo cosi mumlají. Jindy zas vidí dívku, jejíž tvář je zakrytá vlasy, která chodí kolem jeho postele. Někdy se ze stěny vynoří ruce, které se ho snaží uškrtit. Také se mu jednou stalo, že viděl asi tucet bizarních malých tvoreček připomínajících ty z hollywoodského filmu Gremlins. Tyto podivné bytosti vždy zmizí v okamžiku, kdy znovu získá kontrolu nad svým tělem a dokáže se hýbat.

Podobné věci se lidem stávají častěji, než byste čekali a v základních rysech to probíhá vždy podobně. Člověk se najednou nemůže pohnout, cítí tlak na hrudi a má intenzivní strach, který je navíc ještě umocněn častým pocitem, že s ním v místnosti je někdo cizí. K tomu se někdy přidávají halucinace – můžete například vidět světlé nebo tmavé stíny pohybující se po místnosti. Podle jednoho odhadu se něco takového stane v průběhu života až 6% populace. Mnohdy si lidé podobné prožitky vysvětlují návštěvou ducha.

Na vině je spánková paralýza

Jeremy Deane ale měl štěstí, protože studoval právě na Goldsmiths, kde se nachází oddělení Anomalous Psychology Research Unit. Jde o jedno z mála vědeckých pracovišť na světě, které se věnuje serióznímu výzkumu paranormálních jevů jako je mimosmyslové vnímání nebo duchové. A ti mají pro jeho zážitky zcela pozemské vysvětlení: spánková paralýza. Některým lidem se stane jen jednou za život, zatímco malou část osob postihuje pravidelně. Vědci už dlouhou dobu vědí, že člověk během spánku prochází různými fázemi, které mají své charakteristické projevy. Jednou z nich je fáze REM (Rapid Eye Movement), jež je pojmenovaná podle rychlého pohybu očí, které člověk během ní zažívá. V této fázi také bývají nejživější sny a pozoruhodné je, že člověk je během ní ochrnutý, nemůže se hýbat. Podle vědců jde o mechanismus, který má zabránit, abychom sebou během divokých snů házeli a nemohli se tak zranit. Pokud je například u koček uměle vypnuta část mozku způsobující paralýzu, běhají při spánku po místnosti a honí neexistující myši. U lidí tento mechanismus někdy přestane fungovat, jak má, a výsledkem je jakýsi polobdělý stav, při kterém mozek ještě sní a zároveň přetrvává paralýza charakteristická pro REM spánek.

Když vás navštíví démoni

Během spánkové paralýzy je navíc zřejmě hyperaktivní amygdala, část mozku, která vyhodnocuje smyslové vjemy a spouští případnou emoční odezvu – například strach, pokud hrozí nějaké nebezpečí. A protože vjemy, které přichází během spánkové paralýzy, jsou nejednoznačné, mozek usoudí, že se jedná o ohrožení a odtud pramení silný pocit strachu. Ten je navíc ještě umocněný faktem, že se člověk nemůže hýbat. Výsledkem je mimořádně stresující zážitek, který trvá od několika sekund až po trýznivé desítky minut. Podle vědců existuje řada faktorů, které mohou spánkovou paralýzu způsobit: nedostatek spánku, nepravidelný režim spánku, stres, nadměrné používání stimulantů nebo fyzická únava. Obzvláště velkým rizikovým

faktorem je, pokud člověk spí na zádech, v této poloze může dojít snáze k zablokování dýchacích cest a odtud také pocházejí ony časté průvodní jevy - pocity tlaku na hrudi či nemožnost se nadechnout.

Pozoruhodné přitom je, jak se obsah halucinací i výklad těchto zážitků mění v průběhu staletí. Ve středověku si například mnozí lidé stěžovali, že je v noci navštěvují démoni. Brali na sebe buď mužskou (takovým se říkalo inkubové) nebo ženskou podobu (sukubové) a nutili své paralyzované oběti k sexu. O tomto fenoménu psal už svatý Augustín v pátém století a o tisíc let později jej zmínil i nechvalně proslulý inkvizitorský manuál Kládivo na čarodějnice. Podle něj se prý noční démoni dají zahnat například exorcismem, zpovědí nebo exkomunikací dotyčného démona. Ve 20. století se pro změnu objevil fenomén UFO a najednou se začaly vyskytovat případy únosů mimozemšťany. Ty se rovněž stávaly nejčastěji v noci, oběť byla znehybněná a přepravena do kosmické lodi, kde byla obvykle podrobena jakémusi vyšetření. Jakmile skončilo, ocitla se oběť únosu opět ve své posteli. Jeden výzkum dokonce přišel s tvrzením, že příznaky únosu mimozemšťany má téměř 4 miliony Američanů. Ve skutečnosti se zdá, že tyto lidi pouze zažili stav spánkové paralýzy, což potvrzuje i fakt, že tyto údajné únosy nikdo kromě obětí samotných neviděl.

Duchové se zjevují i vědcům

Ačkoliv můžeme pomoci spánkové paralýzy vysvětlit velké množství případů, kdy lidé viděli duchy, zůstává řada případů, která do této kategorie nezapadá. Nestaly se během usínání ani probouzení a navíc mnohdy bývají spjaty s určitými místy, které mají pověst, že je navštěvují duchové.

Vic Tandy, tehdy lektor na částečný úvazek na univerzitě v Coventry se jednou stal svědkem podivného jevu. Pracoval pozdě večer v laboratoři, když najednou spatřil periferním viděním šedivý obrys něčeho, co vypadalo jako duch. Otočil se a podíval tím směrem, ale v tu chvíli duch zmizel. Vic Tandy se ale snažil uvažovat vědecky a usoudil, že v laboratoři musí být něco, co tohle zjevení způsobilo. Zjistil, že v laboratoři se vyskytuje infrazvuk o frekvenci 18,98 HZ, který byl vytvářen větrákem. Ačkoliv zvuk na této frekvenci nejde slyšet, tělo na něj prý reaguje mimo jiné nevysvětlitelnými pocity strachu a chvěním. Zároveň podle Tandyho infrazvuk rezonuje s očními bulvami, čímž v nich vytváří vibrace a ty zase způsobují optické iluze – jako tu, kterou tehdy viděl v laboratoři. Ačkoliv je takové vysvětlení z fyzikálního hlediska značně sporné, Tandy ve svých měřeních pokračoval na místech, které byly známy údajným výskytem duchů, a teorie infrazvuku se stala poměrně populární.

Jak vyrobít strašidelný dům

Jiní vědci se pokoušeli vysvětlit častý výskyt údajných duchů pomocí vlivu elektromagnetického pole. Kanadský neurovědec Michael Persinger provedl řadu pokusů se speciálně upravenou helmou, která rychle získala přezdívku „božská“ (God helmet). Ta po zapnutí vytváří elektromagnetické pole působící na mozek. Vyzkoušela si jí řada lidí a mnozí při tom prožili zvláštní úkazy – někteří měli například pocit, že s nimi v místnosti ještě někdo je. Minimálně v jednom případě testovaná osoba viděla ducha. Dokonce i Susan Blackmoreová, skeptická paranormální badatelka, při testování zažila velice podivné stavy. Najednou prý měla pocit, že ji někdo chytil za nohu a táhne ji ke stěně. Cítila při tom prý intenzivní vztek, který byl vzápětí vystřídán intenzivním pocitem strachu.

Skupina švédských vědců vedená psychologem Pehrem Granqvistem však měla pochybnosti, že by za podivnými zážitky bylo elektromagnetické pole. Zopakovali tedy experiment sami, ale s tím rozdílem, že EM pole zapnuli jenom u poloviny osob. Kupodivu podivné stavy zažili i ti, kteří měli po celou dobu helmu vypnutou. Závěr vědců proto zněl, že tyto zážitky nezpůsobuje elektromagnetické pole, nýbrž pouhá sugesce.

Chris French, šéf Anomalistic Psychology Research Unit se rozhodl se svými kolegy definitivně tuto záhadu vyřešit a postavil „strašidelný dům“ v laboratorních podmínkách. 79 lidí strávilo každý zvlášť necelou hodinu ve spoře osvětlené kruhové místnosti, přičemž byli instruováni, aby zapsali veškeré podivné zážitky

a pocity a uvedli, kdy a v které části místnosti je měli. Během pokusu byli vystaveni infrazvuku, elektromagnetickým polím popřípadě obojímu. Tato pole a zvuky však byly nasměrovány jen do určité části místnosti.

Může za vše sugesce?

Po skončení pokusu skutečně řada účastníků uváděla podivné stavy, jako pocit přítomnosti někoho dalšího v místnosti, brnění, pocity oddělení od těla a 7 osob dokonce uvedlo pocity hrůzy a zděšení. Překvapením však bylo, že tyto zážitky a pocity nijak nezávisely na tom, v jaké části místnosti se nacházeli a tedy ani na tom, zda byli vystaveni elektromagnetickému poli či infrazvuku. Ukázalo se ale, že lidé, kteří byli víc náchylní sugesci, v průměru hlásili více podivných zážitků než ostatní účastníci. K jejich vyvolání přitom stačila jen neurčitá zmínka, že by mohli během pobytu v místnosti zažít něco neobvyklého. Vše tedy nasvědčuje tomu, že duchové existují pouze v našich hlavách. To si myslí i britský psycholog Richard Wiseman, který rovněž tyto paranormální jevy zkoumá: „Tyto jevy nevyžadují žádné „skutečné duchy“, podzemní proudy, nízkofrekvenční zvuky ani slabá magnetická pole. Je k tomu potřeba jen jediná věc a tou je síla sugesce.“ Podle něj zážitky vidění duchů nevypovídají ani tak o existenci duchů, jako spíš o fungování lidského mozku. „Pracuju v oboru asi dvacet let a nikdy jsem neviděl nic, co by mě přesvědčilo, že by cokoliv z toho bylo skutečné.“

Přednášky cyklu Věda kontra iracionalita

Konají se tradičně v budově Akademie věd ČR v Praze 1, Národní 3, v sále 206 od 17:00 hodin. Po přednáškách následuje diskuse.

Středa 16. 10. 2013

Mgr. Jaroslav Hořejší (emeritní šéfredaktor Medial Tribune)
Fikce, bludy, dogmata, mýty a falešné naděje – alternativa kritického myšlení a vědecké medicíny

Středa 20. 11. 2013

RNDr. Peter Zamarovský, CSc.
(Elektrotechnická fakulta ČVUT Praha)
Mýtus nekonečna

Středa 11. 12. 2013 (Výjimečně druhá středa!)

Prof. MUDr. ThDr. Mgr. Jaroslav Max Kašparů, Ph.D.
(Norbertinum Pelhřimov)

Putování do Balvanovy duše aneb zhasínání lamp

Termíny přednášek v roce 2014: 15.1., 19.2., 19.3., 16.4., 21.5.,...

✂ Zpravodaj Sisyfos - neperiodický bulletin občanského sdružení SISYFOS - Českého klubu skeptiků, člena evropského sdružení ECSO (European Council of Skeptical Organisations) a světového sdružení CSI (Committee for Skeptical Inquiry). Zapsán do evidence tisku MKČR pod číslem MKČR E 11208. Vydáno s finanční podporou Akademie věd ČR.

✂ Kontaktní adresa Českého klubu skeptiků:
PhDr. Zdeněk Jonák, U dejvického rybníčku 25,
160 00 Praha 6

✂ číslo účtu: 4444444444 (10 čtyřek) kód banky 2100

✂ Adresa na internetu: <http://www.sisyfos.cz>

✂ Zpravodaj Sisyfos, číslo 3/2013 - vyšlo v říjnu 2013.
Editor: Leoš Kyša. Redakční rada: Čeněk Zlatník,
Jiří Heřt, Zdeněk Jonák.

✂ Grafická úprava: Filip Příbyl

✂ Tisk: Sružení MAC s.r.o., Poděbradská 186/56, Praha 9
www.mac.cz

✂ Příspěvky do Zpravodaje SISYFOS posílejte na adresu: Leoš Kyša, Višňová 579, Milovice 289 24.

Lze též zasílat na e-mail: Leos.Kysa@seznam.cz